

פתח דבר

בסתיו תשל"ז (אוקטובר 1976) פתחה האוניברסיטה הפתוחה את שעריה ללומדים. מאז חלפו שלושים שנים, שבמהלכן עברה ההוראה מרחוק תמורות רבות. דוח זה, המסכם את פעילות האוניברסיטה הפתוחה בשנה האקדמית תשס"ו, עומד בסימן שלושים שנות הוראה מרחוק ומתייחס להתפתחויות שעברה האוניברסיטה במהלך תקופה זו.

בפתח הדברים אני מבקש להצביע על פעולותינו העיקריות השנה, על הקשיים שהיו מנת חלקנו ועל התכניות לעתיד.

על סיום השנה האקדמית הנוכחית העיבה לצערנו המלחמה בצפון. שני סטודנטים שלמדו השנה באוניברסיטה הפתוחה נהרגו במלחמה: רס"ל רועי יעיש, בן 27, מהרצליה, ורס"ל נאור קאלו, בן 25, ממעגן מיכאל. שני תלמידים נוספים שנהרגו במלחמה הם סגן עמיחי מרחביה, בן 24, מעלי, שהיה אמור להתחיל את לימודיו בסתיו תשס"ז וסמ"ר בן (בנימין) סלע, בן 24, מקורנית, שלמד השנה ב"אסכולות".

אנו משתתפים בצער המשפחות השכולות ומייחלים יחד עם כל ישראל לשלום ולרגיעה.

המלחמה שיבשה את הלימודים באוניברסיטה הפתוחה ופגעה במיוחד בסטודנטים הלומדים במרכזי הלימוד בצפון הארץ ובאלה שגויסו לשירות הביטחון. בתקופת המלחמה נערכנו למצוא פתרונות הן למערך הבחינות ששובש והן למפגשי הנחיה שתוכננו לסמסטר הקיץ במרכזי הלימוד הצפוניים. בין היתר הצענו לסטודנטים מועדי בחינה חלופיים, דחינו מפגשי הנחיה והקלנו בחומר הבחינה של סמסטר הקיץ. עם זאת, לא נענינו לדרישת הסטודנטים למתן ציון "עובר" בלא בחינה. לדעתנו, צעד כזה אינו נכון ואינו ראוי.

השנה נפתחה בסימן של קונפליקטים עם המועצה להשכלה גבוהה (מ"ג) והוועדה לתכנון ותקצוב (ות"ת), אשר החליטו להקפיא את הדיון בכל התכניות של האו"פ עד שוועדה מטעם המל"ג, האמורה לבדוק את מערך ההוראה שלנו ואת הקשרים בינינו לבין גופים חיצוניים שונים, תגיש את מסקנותיה. ות"ת אף פסלה על הסף שתי תכניות לתואר ראשון (בתקשורת ובקולנוע) שהגשנו בתכנית החומש, וזאת בנימוק ש"תכניות דומות נלמדות במכללות בפריפריה". אנו סברנו שהחלטה זו משקפת אי-הבנה בסיסית לגבי תפקיד האו"פ במערכת ההשכלה הגבוהה בישראל והיא נובעת מהתפיסה שבעידן המכללות אין יותר צורך באוניברסיטה פתוחה. משום כך ערערנו על החלטות אלה. בסדרת פגישות עם כל חברי ות"ת ומרבית חברי מל"ג הסברנו את התפקיד הייחודי של האוניברסיטה הפתוחה במערכת ההשכלה הגבוהה, ובעקבותיהן קיבלו גופים אלה את ערעורנו.

המשכנו השנה במאמצים להגברת נגישות האו"פ לאוכלוסיות יעד ייחודיות (פריפריה, מיעוטים וחרדים). חלה פריצת דרך בנגישותנו אל אוכלוסיית החרדים: קבוצה של כ-120 בחורי ישיבה נרשמו לקורסים של האו"פ והשתתפו במפגשי הנחיה בקמפוס ירושלים, בקבוצות משלהם. מיזם זה התאפשר בין היתר בזכות תרומות ייעודיות שקיבלנו כדי לסייע לסטודנטים אלה במימון שכר הלימוד ובמתן תגבור אקדמי במתמטיקה ובאנגלית.

גם בקרב ציבור דוברי הערבית קידמנו השנה את הפעילות ופתחנו מרכזי לימוד חדשים בסכנין, במסעדה, בטמרה, במכללת אל-מסתקבל בעפולה, במע'אר ובמכללת הנגב (המרכז הבדואי). כמו כן קיבלנו מענק כספי ובסיועו נוכל לתרגם כמה קורסים לשפה הערבית, בהתאם להמלצתה של ועדת דותן (מינואר 2005), שבדקה את פעילותנו בקרב אוכלוסיית המיעוטים.

מרכזי לימוד חדשים נפתחו השנה גם בפריפריה (באופקים ובמצפה רמון) וקלטנו קבוצה של סטודנטים יוצאי אתיופיה, הלומדים במרכז הלימוד בירושלים ומקבלים סיוע אקדמי וכלכלי.

במישור האקדמי אישרה המל"ג תכנית לימודים לתואר שני בלימודי תרבות ותכנית לימודים לתואר בוגר בהנדסת תכנה. שתי תכניות אלה דורשות פיתוח נוסף ונראה שלא נתחיל להפעילן לפני סמסטר הסתיו של תשס"ט (2008). לצערנו, ות"ת לא אישרה – מסיבות תכנוניות – את התכנית לתואר בוגר במדעי הטבע בהדגשת ביואינופורמטיקה.

תכניות חדשות אושרו בוועדה האקדמית של האו"פ, והן מוגשות לאישור המל"ג בתכנית החומש הנוכחית: תכנית לתואר שני בחינוך במגמת ניהול מערכות חינוך, תכנית לתואר בוגר די'חוגי בקולנוע, תכנית לתואר בוגר בתקשורת במסלול די'חוגי ותכנית לתואר בוגר בפילוסופיה במסלול די'חוגי.

השנה הגישה הוועדה לבדיקת מעמד מרכזי ההוראה את המלצותיה, שאושרו במועצת הסגל והועברו לאישור הוועדה האקדמית. אנו נערכים ליישם את המלצות במהלך השנה האקדמית הקרובה. אחת מהן היא ליצור מסלול קידום עבור מרכזי ההוראה. הקידום יהיה על פי קריטריונים של מצוינות אקדמית ואיכות התפקוד בריכוז ההוראה ובתרומה לאו"פ. מסלול כזה יגביר את המוטיבציה של חברי סגל ההוראה האקדמי ויאפשר למרכזי ההוראה המצטיינים להתקדם בסולם הדרגות ובשכר. כמו כן יהיה שיתוף רב יותר של חברי סגל ההוראה האקדמי בוועדות האקדמיות של האוניברסיטה הפתוחה.

הדיונים בפורום האסטרטגי של האו"פ התמקדו השנה במדיניות הפיתוח של תכניות לימודים וקורסים, בשילוב טכנולוגיות בפיתוח קורסים ובהוראתם, במבנה הארגוני של המחלקות האקדמיות ובמדיניות הפיתוח של הסגל האקדמי הבכיר.

המשכנו השנה במאמצים לחיזוק המחקר באו"פ. רשות המחקר הנהיגה את "יום המחקר", שכלל הרצאות וכן תערוכות פוסטרים המייצגים את העשייה המחקרית שלנו. אחד הביטויים החשובים ביותר לפעילות מחקרית הוא מידת ההצלחה בהשגת מענקי מחקר מקרנות תחרותיות. בהיבט זה היתה השנה עלייה ניכרת – חוקרי האוניברסיטה הפתוחה זכו בשבעה מענקים.

השנה לראשונה קיימה האוניברסיטה הפתוחה את יום הסטודנט, כנהוג בכל האוניברסיטאות. האירוע, שנערך בקמפוס האו"פ ברעננה, היה מוצלח ומהנה והשתתפו בו כ-3,500 סטודנטים.

לאחר המעבר וההתמקמות בקמפוס החדש ברעננה השקענו השנה מאמצים להסבת משכננו הקודם ברמת-אביב למרכז לימוד שישרת את אוכלוסיית תל-אביב והמרכז. המרכז החדש יאפשר לימודי בוקר באזור תל-אביב, ואנו מקווים כי יהיה תחליף משופר ותוספת ראויה למרכזי הלימוד הנוכחיים בכיתות בתי ספר. פרויקט הבנייה ברמת-אביב התאפשר בין היתר בזכות תרומה נדיבה של משפחת רעננערט מניו-יורק. הפעילות במרכז הלימוד החדש תחל בסמסטר סתיו תשס"ז.

לסיום, ברצוני לאחל לכל משפחת האוניברסיטה הפתוחה שנה אקדמית טובה ופורייה. מי ייתן ותהיה זו שנה של בנייה ועשייה, שנה של פדיון השבויים והפסקת ההרג והאלימות.

גרשון בן-שחר

נשיא האוניברסיטה הפתוחה